

Hiadlovčan

Hiadel' u roku 2011 Informačná ročenka

ÚVODNÍK

Pozdravujem všetkých obyvateľov obce a ešte raz by som sa chcel poďakovať všetkým za prejavenu dôveru, ktorú mi v komunálnych voľbách prejavili. Máme za sebou viac ako rok od komunálnych volieb a ja by som Vás občanov chcel aj takouto formou informovať o všetkom čo sa v našej obci udialo, čo máme v ďalšom roku v pláne, aká je finančná situácia v obci, do čoho sa investovalo a taktiež i poukázať na problémy v obci a poďakovať sa niektorým ľuďom za ich pomoc. Mal som pôvodne v pláne informovať obyvateľov častejšie ako jeden krát ročne, ale bohužiaľ z dôvodu vysokej pracovnej zaneprázdnenosti a ďalších povinností priznávam, že to nie je možné a dúfam že každý to pochopí. Táto informačná ročenka s názvom "Hiadlovčan" by mala predovšetkým priblížiť prácu Občianskeho združenia Hiadlovčan, starostu obce a taktiež aj priblížiť krátkymi postrehmi dianie v obci Hiadel' nielen obyvateľom obce Hiadel'. Teda všetkým tým z Vás, ktorí nemajú možnosť a čas sedieť pri internete, čítať úradné tabule alebo len tak sprostredkovane počuť informácie o tom, čo sa kedy a kde udialo. Okrem svojej práce som dal v ročenke priestor aj poslancom obecného zastupiteľstva a ich správe o činnosti v roku 2011. Kvôli finančnému limitu, teda počtu stránok v tejto publikácii som však zo správy vypustil časť ktorá len cituje ustanovenia Zákona č. 369/1990 týkajúce sa práce a právomocí poslanca OcZ. Ročenka je rozdelená do dvoch blokov, pričom hneď v prvej je zopár informácií o obci Hiadel', SNP, resp. niečo pre turistov a návštevníkov našej obce. V tejto publikácii sa tiež budem snažiť svojim pohľadom priblížiť informácie, ktoré by Vás ako občanov a obyvateľov tejto obce mohli zaujímať. Zároveň sa chcem ospravedlniť tým z Vás, ktorí si nenájdete akurát tú informáciu, čo zaujíma práve Vás a dodávam, že kedykoľvek Vám ju dodatočne poskytnem, pokiaľ budem môcť a požiadate ma o ňu. Pripomínam, že všetky náklady, ktoré súviseli s tlačou a grafikou som zabezpečoval zo zdrojov mimo obecného rozpočtu. Dúfam, že sa Vám obsah, grafika a dizajn budú páčiť.

Prajem príjemné čítanie.

Ondrej Snopko.
starosta obce Hiadel'

Finančná podpora: Občianske združenie Hiadlovčan a starosta obce Hiadel'

Autori a spoluautori príspevkov: Obecné zastupiteľstvo Hiadel', starosta obce Hiadel', Lucia Milanová

Foto: Peter Stefanovie, **Grafická úprava:** Faxcopy a starosta obce O. Snopko

Náklad: 200 výtlačkov

Distribúcia: bezplatne

Zopár zaujímavostí a štatistiky o obci Hiadel:

nadmorská výška obce: **490 m n.m.**
celková výmera chotára obce: **1510 ha**

K 31.12.2011 mala obec:

celkový počet obyvateľov: **512**
počet obyvateľov nad 62 rokov: **91**
počet obyvateľov do 15 rokov: **63**
počet žien: **283**
počet mužov: **232**
počet dlhodobo nezamestnaných: **38**
počet domov: **229**
z toho trvalo obývaných: **156**

Počas roka 2011 bolo:

počet narodených detí: **2**
počet úmrtí: **5**
počet uzatvorených manželstiev: **2**
počet prisťahovaných do obce: **0**
počet odsťahovaných z obce: **14**

Financie v skratke:

stav na obecnom účte k 11.1.2011: **7.943,26 €**
stav na obecnom účte k 31.12.2011: **14.963,30 €**
úverové zaťaženie obce k 31.12.2011: **12.551,85 €**
pohľadávka voči fyzickej osobe k 31.12.2011: **16.695,38 €**

príjmy obce v roku 2011

(vrátane príjmov na chod ZŠsMŠ): **250.476,52 €**

výdaje obce

(vrátane výdajov obce na chod ZŠsMŠ): **234.729,06 €**

HIADEL

PRÍRODNÉ PODMIENKY

Hiadel sa nachádza na južnom svahu Nízkych Tatier, 21 km na severovýchod od Banskej Bystrice (sídlo okresu) a 2 km od železničnej stanice Ľubietová. Obec je lokalizovaná pri hradskej v údolí potoka Važna, medzi vrchovinnými plochami reliéfu, ktorý vystupuje od 438 m na juhu obce cez Hôrku 1005 m na SZ, Kochuľu 975 m, Holicu 1425 m na východnej hranici až po kótu 1670 m na SV. Nadmorská výška obce je 409 m. Jej úzky chotár je pretiahnutý v smere JS a siaha až po hrebeň Nízkych Tatier.

Obec je svojou polohou pomerne izolovaná od okolitých obcí, s ktorými je spojená jedinou štátnou cestou z Lučatína, a to odbočením v priestore železničnej zastávky Ľubietová smerom na severozápad. Do susednej obce Moštenica vedie z Hiadľa poľná cesta. Cez Hiadľské sedlo (1099 m) medzi Kozím chrbtom (1330 m) a Prašivou (1652 m) vedie z Hiadľa modro značkováná lesná cesta do Korytnice. Údolie potoka Važna (9,6 km) a Hiadľovské sedlo (1099 m) tvoria hranicu medzi západnou časťou Nízkych Tatier (Starohorské vrchy) a strednou - d'umbierskou časťou Nízkych Tatier.

V geologickom zložení chotára sú zastúpené hlavne druhohorné horniny do juhozápadnej, pahorkatinovej časti zasahujú i mladotreťohorné pliocénne štrky. V severnej časti, pri hranici chotára vystupuje na povrch kryštallické jadro zložené zo žúl prašivského typu a z kryštallických bridlíc. Na sever od obce v Hiadľskej doline asi 2 km pred jej záverom sa nachádzajú dva minerálne pramene kyselky. Čo sa týka klimatických pomerov, zasahujú tu jednak mierna oblasť (v nižších polohách) a vo vyšších polohách Nízkych Tatier a v záveroch dolín chladná oblasť. Počet letných dní sa pohybuje v priemere 5-50 v roku. Snehová pokrývka trvá v priemere 120-140 dní. Najchladnejším mesiacom aj v nižších aj vo vyšších polohách je január a najteplejší júl.

V chotári má jednoznačne prevahu lesná pôda. Sú to prevažne ihličnany (jedľa, smrek, borovica), listnáče (buk, jaseň, jelša a pod.), zmiešané lesy a hole na slemene Prašivá. Na lúkach a pasienkoch okrem trávnatých porastov a kvetín rastie i krovitý porast, ako je napr. lieska, borievka, drien, svíb, hloh, šípky, trŕň, baza, vtáci zob a pod. Z lesných plodín najtypickejšími sú: čučoriedky, maliny, jahody a brusnice. V lesoch žijú všetky druhy živočíchov, ktoré su typické pre túto zónu. Najväčší význam má vysoká zver (jelen, srnec). Ďalej sa tu vyskytuje diviak, zriedkavejšie rys, divá mačka a medveď. Početná je i drobná zver, ako je líška, zajac, veverica, kuna, lasica, jazvec a pod. Okrem bežných druhov vtáctva sú pre túto oblasť typické hlavne jastrab, krahulec, myšiak hôrny a pod. V potoku Važna sa zatiaľ ešte darí i pstruhom. Samotná štruktúra chotára podmieňuje jednoznačne výrobný typ horských hospodárstiev. V živočíšnej výrobe prevláda chov hov.dobytka, oviec, ošípaných a v nedávnej minulosti aj chov ťažných koní. V rastlinnej výrobe sú to hlavne: zemiaky, repa, niektoré druhy zeleniny (mrkvy, petržlen, kaleráb, tekvica, uhorky a pod.).

NÁZVY OBCE A JEDNOTLIVÝCH ČASTÍ CHOTÁRA

Čo sa týka názvu obce, nachádzajú sa v jednotlivých dokumentoch z rôznych čias tieto varianty: Hedel (1424), Hedewl, Hedellehota (1455), Hodlerdolf (1563), Hodlergrund (1622), Hiadel (1656), Hedlifaľva (1656)- predtým Hjadel, Hiadel' (1786) maď. Hédel. Od r. 1621, kedy Hiadel' patrilo do matriky zvolensko –ľupčianskej, sa v matrike často uvádzalo namiesto Hiadel' Giadel. Tak napr. vo výťahoch z matriky o sobášoch z r. 1623sa uvádza „Ondreg Ywanyasz Giadla, Yance Philippa ´Skarky z Giadla Syn, Caterinu Martina Sedliaka z Giadla dcéru, Martin Jakubowiech Yanca z Giadla Syn“ František Šujanský (Slovenské pohľady roč. XVIII. 1987) spája meno obce s jedľou, pretože samotný Hiadel' sa nachádza v strede rozsiahlych jedľových lesov. Za pôvodných obyvateľov Hiadľa považuje poľských alebo aspoň hranično hornu – oravských kolonistov, ktorí sa postupne poslovenčili. Potvrdzujú to podľa neho aj mnohé polonizmy, ktoré sa zachovali, a medzi iným aj chlupské vrkoče v minulosti. Verzia je to dosť pravdepodobná, ale vedecky nepodložená. Zaujímavé sú i mená jednotlivých častí chotára, ktorých pomenovanie sa vyvíjalo stáročia za najrôznejších okolností: Petrovo, Séč, Príslop, Lány, Benčovská, Ševcová, Záhrada, Ravenca, Hradište, Prašnica, Vážnica, Diel, Za Mrlô, Vážna, Kochuľa, Boldava, Bobová, Bukovina, Pri Kríži atď. K názvu sídlených častí obce patria: Horný Koniec, Dolný Koniec, Ulica, Záhumnie, Rakytie. Od r. 1869 mala populácia v obci značné výkyvy. V r. 1869-656 obyv., 1880-593, 1890-666,

1900-691, 1910-756, 1921-758, 1930-733, 1940-886, 1950-799, 1961-945, 1970-890, 1985-668, 1994-586, 2011-515.

HISTÓRIA OBCE OD JEJ VZNIKU AŽ DO R. 1945

Vznik obce, zamestnanie a sociálne pomery

Obec vznikla pravdepodobne začiatkom 2.pol 14. Storočia a patrila Ľupčianskemu panstvu. Prvá písomná správa je z r.1424. V stredoveku tu ťažili striebro. Po vyčerpaní ložísk stratili muži Hiadľa pracovné príležitosti v baniach, a preto začali pracovať v okolitých lesoch ako drevorubači. Od konca 16.-19. Storočia bolo drevorubačstvo takmer ich jediným zamestnaním. Pracovali predovšetkým pre banskú komoru na Horehroní, ale často za prácou odchádzali do Gemera a Tekova. Začiatkom 19. Storočia boli v blízkom okolí i železorné bane, ktoré tiež vytvárali pracovné príležitosti aspoň na určité obdobie. Po roku 1918 muži z Hiadľa naďalej pracovali ako drevorubači, povozníci, ale aj ako robotníci v Podbrezovských železiarňach alebo ako sezónni poľnohospodárski robotníci. V čase sezóny na poľnohospodárske práce odchádzalo na rôzne miesta I.ČSR, ako aj do cudziny, 200-250 občanov Hiadľa.

Muži z Hiadľa boli tiež známi ako salašnícki podnikatelia na celom Pohroní, s čím úzko súvisela i miestna výroba zvoncov z plechu. Hiadľ v minulosti patril k najzaostalejším a najchudobnejším obciam okresu. V katastri obce bolo veľmi málo ornej pôdy a aj tá, ktorá bola, bola veľmi macošská k svojim. Takmer sústavne pretrvávala nezamestnanosť. V roku 1932-33 až 150 mužov z Hiadľa bolo bez zamestnania. Nízka životná úroveň, nedostatok lekárskej starostlivosti a hygieny mali za následok vysokú úmrtnosť.tak napr. v roku 1869-1950 prírastok obyvateľov bol každé dva roky jeden občan. Pritom však v obci boli až tri krčmy. Ženy v snahe aspoň trochu zlepšiť sociálne podmienky svojich rodín, nielenže vychovávali deti, ale starali sa počas neprítomnosti svojich mužov o malé skromné gazdovstvá, tkali plátno z kupovanej priadze, ako aj handričkové koberce. Hospodárske a tým aj sociálne pomery v Hiadli sa ešte viac zhoršili po veľkom požiari,- ku ktorému došlo 3. novembra 1943 v hospodárskej budove Jána Slávika. Zhorelo celkom 46 obytných domov s hospodárskymi staveniskami. Obeťou sa stal i 21 ročný občan Hiadľa Ján Gazdík (Bábik). V obci bola na veľmi nízkom stupni aj vzdelanostná úroveň obyvateľov. Ved' do roku 1945 nemal v obci ani jede občan úplné stredoškolské vzdelanie s maturitou. No napriek všetkej tejto nepriazni života, boli Hiadľčania veľmi dobrí, čestní, skromní a húževnatí ľudia, ktorí ako píše Fr. Šujanský žili pomerne hlboko v lesoch a zachovali si dlhšie ráz života a starodávnu prostotu mravov. Povahy boli veselej až rozpustilej aj napriek tomu, že v hore takmer ich každodenným pokrmom bol štiarc (nem. Sterz, múčna kaša alebo fučka). Ako robotníci boli neprekonateľní a od svojich susedov sa líšili nielen spôsobom života, obliekaním, ale aj nárečím.

Bývanie

Typickou ľudovou architektúrou boli dvoj a trojpriestorové drevené zrubové domy s hlbokou zástavbou otvorených dvorov a radením jednotlivých častí za sebou. Často sa vyskytovalo i pravouhlé pripojenie hospodárskych častí, najmä stodôl k obytnému domu. Domy boli kryté valbovými strechami pod šindľom. Na základe výskumu ešte v 60. Rokoch boli takto pokryté domy č. 15,16,27,30,32,36,42,55,95,117. Okrem toho v interiéri domu č. 30 bolo v tomto období ešte otvorené ohnisko, odvetrané do širokého murovaného komína vyvedeného nad strechu. V izbe nadväzovala na ohnisko veľká bloková pec. Z pitvora sa vystupovalo rebríkom do podvalového priestoru, ktorý bol využívaný ako skladovací priestor. V súčasnosti sú domy č. 104,110 zaradené medzi chránené objekty. Domy boli prízemné a väčšinou jendoizbové. Skoro v každom jednom bývalo niekoľko generácií (2-3), čo predstavuje 7-8 obyvateľov na 1 dom.

Odievanie

Tradičný ľudový odev Hiadľa patril k variantu stredoslovenského typu ľudového odevu zvaný detviarsky – podkonický. K najdôležitejším súčasťam mužského odevu patrili: krátka košeľa a gaty z hrubého plátna typického strihu, široký kožený opasok, ktorý čiastočne zakrýval holé telo medzi košeľou a nohavicami., krpce, neskoršie čižmy, okrúhla čiapka alebo klobúk. V zime to boli súkenné nohavice, krátky kožúštek bez rukávov, zdobený koženými aplikáciami, výšivkami a čierna súkenná kabanica. Hlavnými súčasťami ženského kroja boli: spodnica z domáceho konopného alebo ľanového plátna. Na spodnicu v páse bola našitá stanka, na ktorú sa obliekalo oplecko z hladkého plátna bez výšivky (na každý deň),

vyšívané (na sviatok). Prusliak sa obliekal na oplecko (brokát, zamat, plyš pestrých farieb). Na spodnicu sa obliekali sukne (kitle), najskôr biela (z bieleho plátna), na ňu vrchná kitla (modrotlač i kupované látky). Na sukňu sa opásala zástera (najčastejšie z čierneho glotu), ktorá bola v spodnej časti bohato štepovaná alebo vyšívaná rôznymi farebnými „pamokami“. Na hlave vydaté ženy nosili čepiec zv. kápka.

Hiadeľské nárečie

Hiadeľské nárečie má jednak svoje špecifiká (špecifické znaky), ktoré sa výlučne viažu na Hiadeľ, zároveň má mnoho spoločných črt s nárečím stredoslovenským. Charakteristické preň je napr., že namiesto „t“ sa vyslovuje „c“ (košic, ocec, priacec, nosic, zvalic) alebo ako „č“, „š“, „ž“ (čečie, ščiri, ščiare). Ďalej hláska „d“ je nahradzovaná hláskou „dz“ (gazdzina, dzen, dzevac). Hiadeľské nárečie vôbec nemá „i“ (maso, vima, vimano, väčší gaty). Výslovnosť tvrdého „l“ často nahradzuje hláskou „u“ (huava, uúka, puuh, piekua, kouáče, skaua, chuap). Ak sa hláska „d“ v texte nachádza pred „l“, táto sa asimiluje s „l“ (seliak, polla). Myslíme si, že najlepšie nám charakter hiadeľského nárečia priblíži ukážka, t.j. poviedka „O grgolici“, ktorú napísal rodák z Hiadľa Fero Sedliak (na vojenčine sa naučil písať, %cítať, aj obuvníckemu remeslu). Fr. Sedliak napísal viac poviedok v hiadeľskom nárečí, z ktorých práve hore uvedená bola uverejnená ako súčasť článku „Hjadlovské nárečie“ v časopise Slovenské pohľady v r. 1897.

„O grgolici“

V Zmrvuom, až hen za Žiarcom, sa mokrie uúke, takie strašivá. Ta tajši dvaja bracia trávu si košic. Kedz im už kosy tracivi rez – bovo už prišvo pouďnia – zvaliu sa jeden sem, druhý tam, na zem, kosu kovac. Keď si ten nakovau kosu, sa mu zadriemavo. Nazar ho zobudzi: zahučavo v hore, ako by sa všetka hora na zem zvalic išva. Odvoží kosu a obráci sa ta, čuo by to mohuo byc, a čaká pri cichosci, čuo to budze. Tak naraz prišiev blize k nemu strach, chtorý počuv v hore, jako by sa hore chceva nan zvalic. Skočí na nohe a pečne ucekac, ale nemohu, lebo jeho nohe bovy strachom sviazané ako recazou. V tom vidzi naraz z tej hory pchac sa jennu potvoru ženskú v hroznom a strašnom postave: nohe ako mosúre, a čierne ako uhel, ruky ako vopaty, drier taký hrubý ako dobrý sud, plecía široké ako poscel, a huava na nich ako mytovcnica, v huave oči ako taniere, a vuasy bez rozdzievu roztrapacenie visevi jej z huavy až po pás, a prsníke mava čez plecía prevesenie ako kupy. To bova ona, tá grgolica. Ako to vidzeu, začne kričac a na brata vovac, chtorý bou sa od neho oddzialiu. Ten hnedz pribehou, ale v tom kriu sa grgolica odstupiva, a v hore sa straciva. aby nehou krik porobiu a brata nedovovau, bova by ho amen zadrhua, lebo tá čuovekazahubí tak, že kedz ho dopadne, dzgá mu tie cecke do úst, kým ho tak nezadávi s nima. Kedz viac ľudí spou idzie, ona sa vam tedy neukiaže, ale pojedzinok chránže sa každý pred nou! Ondrej Oborčok, tiež z Hjadlovca tvrdzi, že je grgolica vodná matka, chtorá že vychodzi tam z jennej studni, v doline Zámrvaj. Buúdzi po horách ujukajúci. Ona sa hnedz ohuási, kedy počuje úkac a ujkac, ale samotný nepovažuj sa jej ohvášac, lebo hnedz sa za cebou puscí. Tam v Zámrvuom ani nik neobnocuje, tak je tam strašne byc. Vidzevi hu aj bez huavy. Aj jenna žena hu vidzeva, kedz šva ztadze z hrabania s dzeckom na chrbte. Len sa ozrevo dzecko, vidzevo tú grgolicu, hnedz povedá: lala mamu, aký čačaný bobo! Žena sa ozre a vidzi za sebou potvoru, ako sa za nou čochre. Dáva sa v úceky, a grgolica, kedz u nemohva dohonic, vraciava sa do hory, len tak za nou cupotavo – capa-cupy, capa-cupy! Ženu od strachu zima vychyciva, aj doma ešte hu triasvo.“

O rok neskôr (1898) bola zasa v článku „Pesničky hjadlovské“ v Slovenských pohľadoch uverejnená pesnička, ktorú tiež improvizoval už spomínaný Fr. Sedliak.

„Hjadlovská dzedzina veľmi je chudobná,
ale čez nu čečie vodička studzená.

Studzená vodička meno má Vážnica –
tá moja ženička, to je ožranica.

Na to ja ništ nedbám, že je ožranica,
lebo mu ju krásí v oplecku tkanica.

ZVYKY A OBYČAJE

K osobitným prejavom tradičného spôsobu života Hiadeľčanov patrili v minulosti aj rôzne zvyky a obyčaje a to buď počas sviatkov (Vianoce, Veľká noc atď) alebo na fašiangu, na svadbách, krstinách, pohreboch, odvodoch regrútov a pod. V dôsledku obmedzenia počtu strán pokúsime sa aspoň stručne popísať jeden z najdôležitejších krokov u mladých ľudí –

svadbu. Okolo nej panovalo, a ešte čiastočne aj dnes panuje, mnoho zvykov a obyčajov. Zvykov však postupne stále viac ubúda, a dnes svadba v Hiadli sa už nekoná tak, ako pred 78-80 rokmi.

Podľa záznamov v miestnej kronike priebeh svadby bol nasledovný. Svadby sa zásadne konali v nedeľu. Týždeň predtým družičky a družbovia chodili po dedine s harmonikou povolávať na svadbu. Všade ich pekne privítali, pohostili a poďakovali za pozvanie. Celý týždeň pred svadbou sa piekli koláče. Vyvrcholením bolo pečenie v pekárenských peciach, kde sa piekli tvarožníky, makovníky a orechovníky. V peciach kúrili len skúsené gazdinky.

V sobotu večer sa v dome nevesty poschádzali družičky, aby uvili pierka zaťovi, družbom a venček pre nevestu. V nedeľu pred sobášom sa poschádzali svadobní svadobní hostia do domu mladuchy, kde ich svadobní rodičia privítali a pohostili. Vo vedľajšej izbe obliekali nevestu krstná mať a niekoľko družičiek, ktoré jej vložili do venčeka z rozmarínu peniaz (korunu) a zviazali ho červenou stužkou, aby nevesta bola šťastná a bohatá. Pritom jej spievali pieseň, ktorou sa nevesta odoberala od rodičov a kamarátok. Okrem nevesty obliekali aj staršiu ženu za babu. Keď bola mladucha prichystaná, družička zavolala mladého zaťa a starejšieho. V izbe na nich čakala zahalená baba, pričom mladý zať musel hádať, či je to jeho vyvolená. Takto sa to opakovalo trikrát, kedy už prišla tá pravá. Starejší odviezol mladý pár k ostatným svadobčanom, tam ich vypýtal od rodičov, ktorým zároveň za všetko poďakoval a poprosil ich o požehnanie. Po odobierke sa svadobčania pobrali cez kopec pešo do Moštenice. Po obrade v kostole sa svadobný sprievod zišiel na hostine ženícha. V dome ženícha bola brána zatvorená, takže svadobčania museli vtipne vyjednávať, aby im otvorili bránu. Napokon svadobčanom pustili do domu. Pri dverách privítali mladý pár chlebom, soľou a lyžicou medu (aby im chlieb nikdy nechýbal a život mali sladký ako med). Hodili na zem tanier, ktorý sa rozbil na malé kúsky. Mladý zať musel pozametať všetky čriepky, nevesta mu pridržala lopatku, na ktorú si zhŕňali spoločné šťastie. Potom ženích na rukách preniesol nevestu cez prah a za nimi vošli svadobní hostia. Keď sa usadili, starejší vstal a vyzval svadobčanov, aby povstali a pomodlili sa. Po modlitbe pripili mladým na dlhý a šťastný život. Potom sa hodovalo až do polnoci. Okolo polnoci starejší vyhlásil vykrúcanku, počas ktorej ženích vykrúcal svadobčianky a nevesta svadobčanov. Za tanec sa platilo do taniera. Po vykrúcanke nasledovala zavíjanka – čepčenie. Keď mladuchu preobliekli, rozčesali jej vlasy na pútec, zaplietli do vrkočov, zakrútili do kontíka a cez mostík navliekali biely čepiec. Nakoniec ju prikrášlili kvietkovanými stužkami. Zavitú mladuchu odviezol družba k starejšiemu. Zároveň povedal veselý vinš, ktorý zakončil slovami „a Vy hutci hrajte!“ Mladuchu vyzval do tanca a až potom mohli tancovať aj ostatní svadobní hostia. Zábava trvala až do bieleho rána. V pondelok sa roznášali výslužky zo svadobnej hostiny a večer sa konala hostina v dome nevesty, na ktorú mladomanželia chodili pozývať krstných rodičov, družičky a družbov. Po večeri vzali periny, maľovanú truhlicu s výbavou, naložili na ovenčený voz, s ktorým odišli do domu ženícha. Počas celej cesty spievali svadobné piesne. V dome ženícha bola však opäť brána zamknutá, takže svadobčania znovu museli vyjednávať aby im bránu otvorili. Keď výbavu uložili, všetci zasadli za svadobný stôl a zabávali sa do druhého rána. Svadba trvala až tri dni.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ POVSTANIE

Hiadeľ so svojím okolím sa významnou mierou zapísal do histórie Slovenského národného povstania. Hneď po prvých desantných skupinách na Latiborskú hoľu v prvej polovici augusta 1944, pomáhali obyvatelia Hiadľu partizánom pri ich zásobovaní potravinami a pri vynášaní zbraní a streliva na Prašivú. Mnohí z občanov sa prihlásili k partizánskemu oddielu kpt. A.S. Jegorova. Z nich Metod Bakoš, Pavol Balík ml., Jozef Daniš a Ján Tončík padli v bojoch v okolí Martina. Ostatní boja-schopní muži nastúpili do radov povstaleckej armády. V druhej polovici augusta 1944 kpt. A.S. Jegorov premiestnil z Jasenskej doliny a Bukovskej doliny svoj oddiel so štábom do blízkosti obce Hiadľu (Hiadeľskej doliny). Táto dolina mala výhodnejšie strategické položenie, pretože spájala Liptov cez Hiadeľské sedlo a Korytnicu s Pohoním. Bol tu tiež zaradený výcvikový tábor, v ktorom sa partizáni oboznamovali s taktikou partizánskeho boja a cvičili sa v streľbe s pechotných zbraní. V tábore bola zriadená i veľká ošetrovňa, ktorý neskôr bola rozšírená o lôžkovú časť, a tak vznikla poľná nemocnica. V Hiadeľskej doline sformované partizánske oddiely sa pod velením kpt. Ržeckého zúčastnili 28. augusta 1944 obsadenia Banskej Bystrice. Z partizánskych jednotiek, ktoré bolo rozmiestnené v Hiadeľskej doline v okolí Kyslej až po Hiadeľské sedlo, sa na základe rozhodnutia UŠPH v Kyjeve vytvorila 1.čs. partizánska brigáda Stalin. Jej

velením bol poverený mjr. A.S.Jegorov. brigáda neskôr patrila k najväčším brigádám na Slovensku.

Po vyhlásení Slovenského národného povstania bol štáb mjr. A.S. Jegorova, ako aj poľná nemocnica, načas premiestnený do budovy Základnej školy v Hiadli. Avšak po nasadení 1.čs. partizánskej brigády Stalin do bojov v Turci, štáb A.S. Jegorova bol premiestnený do Starých hôr. V októbri 1944 boli v Hiadeľskej doline vybudované dva vojenské sklady pre potraviny a vojenský materiál, ktoré si koncom októbra 1944 rozobrali partizánske a vojenské jednotky ustupujúce na Prašivú.

Dňa 26. Októbra 1944 ustupoval zo Zvolena cez Hiadeľ prápor 2.čs. paradesantnej brigády a spolu s krycou jednotkou II. Taktickej skupiny zvädzali počas ústupu cez Prašivú na Sokolisko urputné boje s fašistickými jednotkami. Tuhé boje s fašistami zvädzalo aj partizáni brigády A.S. Jagerova, a to hlavne na úseku od horárne až po Hiadeľské sedlo. Nepriateľské vojská postupovali na sedlo z troch strán, od Hiadľa, Kozieho chrbta a od Korytnice. Celý deň 29. októbra 1944 odstreľovali Hiadeľské sedlo z mínometrov. Po štvorhodinovom boji vojaci s partizánmi ustúpili na masív Prašivá k Sobotnickej doline. Počas týchto bojov fašistické jednotky pod Hiadeľským sedlom a pod Kozím chrbtom zajali v zemľankách mnoho rasovo prenasledovaných občanov, ktorých spolu so zajatými ranenými partizánmi a povstaleckými vojakmi postrieľali a zahrabali do štyroch masových hrobov. V masových hroboch pod Javorím a na Zráze bolo pochovaných 64 občanov židovského pôvodu, 18 partizánov a povstaleckých vojakov. Aj napriek fašistickým represáliám občania Hiadľa neprestali partizánom pomáhať aj po ich ústupe neskôr do hôr. V zimných mesiacoch 1944-1945 zásobovali partizánom potravinami, teplým prádlom, ako aj ďalším potrebným materiálom. Zároveň vo svojich domovoch ukrývali a ošetrovali ranených partizánov.

Z úcty k padlým v SNP a na ich pamiatku boli v obci a na jej okolí postavené a odhalené viaceré pamätníky a pamätné tabule. Za účasť v Slovenskom národnom povstaní bol Hiadeľ vyznamenaný Radom Červenej hviezdy a Pamätnou medailou SNP.

HOSPODÁRSKY, SOCIÁLNY A KULTÚRNY VÝVOJ PO ROKU 1945

Od ukončenia II. Svetovej vojny začal sa život v Hiadli meniť od základu, a to napriek tomu, že Hiadeľ v porovnaní s ostatnými obcami okresu najdlhšie odolával vplyvom modernej civilizácie. Tento sa postupne stále viac a viac prejavoval v celkovom spôsobe života.

Spôsob bývania, odievania vyjadrovania a vzdelávania sa menil tak rýchlo, že iste by mnohí hiadľovskí dedovia s prekvapením konštatovali „A zkadze že je to panča? Ani nevieš čuo ci prekrižuje cestu. Či dievča, či chuapec“.

Veľmi výrazný vzostup zaznamenalo predovšetkým bývanie, a to nielen z hľadiska kvantitatívneho, ale aj kvalitatívneho. Od roku 1945 bolo v obci novopostavených 136 rodinných domov a zrekonštruovaných bolo 32 domov, čo predstavuje zhruba 81% z celkového bytového fondu.

Významným ukazovateľom kultúrnosti bývania je ich vybavenosť sociálnymi zariadeniami (kúpeľne, splachovacie WC), ako aj moderným nábytkom a elektrospotrebičmi. Podmienkou však bola elektrifikácia, výstavba vodovodu a kanalizácie, elektrické svetlo zažiarilo v Hiadli po prvýkrát 17. apríla 1956 a výstavba vodovodu a kanalizácie bola ukončená v r. 1973. V roku 1945 bola do obce zavedená pravidelná autobusová doprava, s čím súvisela i generálna oprava štátnej cesty na úseku železničná zastávka Ľubietová – Hiadeľ (bezprašný koberec). V roku 1977 boli vyasfaltované miestne komunikácie (cesty a chodníky) a vystavané autobusové čakárne.

Za účelom zvýšenia úrovne obyvateľstva bol 10.X.1948 slávnostne uložený základný kameň pre výstavbu Družstevného kultúrneho domu. Stavba bola ukončená v r. 1953 a od tej doby poskytuje možnosti pre uspokojovanie najrôznejších foriem služieb. Už v roku 1957 bolo v kultúrnom dome inštalované premietacie zariadenie (stále kino) a v roku 1958 vysielacia aparátúra miestneho rozhlasu. Ďalej bola v budove zriadená scéna ochotníckeho divadla a obradná sieň. V sále sa konajú rôzne kultúrno-spoločenské podujatia, ako sú napr. náučné prednášky, kurzy, súťaže, kvízy, priateľské stretnutia a od r.1987 každý rok Ples rodákov atď. Môžeme jednoznačne povedať, že akcie kultúrneho charakteru sú realizované v budove Družstevného kultúrneho domu výrazne napomáhali k zvyšovaniu kultúrnosti obyvateľov Hiadľa a v nemalej miere prispeli i ku kultúrnej vyjadrovania sa. Rečový dialekt takmer úplne ustúpil spisovnej slovenčine (až na malé výnimky u starších občanov).

Za účelom zlepšenia zásobovania občanov potravinami a iným spotrebným materiálom boli v priestoroch Družstevného kultúrneho domu v r.1956 zriadené predajne mäsa a textilu.

Zdravotná starostlivosť o občanov je zabezpečovaná prostredníctvom zdravotného strediska, ktoré je tiež umiestnené v budove kultúrneho domu, kde 1x v týždni ordinuje obvodný a detský lekár. V období po ukončení II. svetovej vojny sa v obci výrazne zvýšil počet ekonomicky aktívnych občanov. Aj tu sa do pracovného procesu začali vo väčšom rozsahu zapájať ženy, ktoré predtým pracovali väčšinou v domácnostiach a v domácich hospodárstvach. Okrem kvantitatívnych zmien v zamestnaní nastali zmeny i v štruktúre zamestnania. Sezónne práce ustúpili stálym zamestnaniam a drevorubačstvo bolo postupne nahradzované takými profesiami, ako sú priemyselní robotníci, remeselníci a zamestnanci.

Zavedením pravidelnej autobusovej dopravy môžu Hiadeľčania denne dochádzať na svoje pracoviská v rámci okresu (Slovenská Ľupča, Banská Bystrica, Podbrezová, Brezno atď). Napriek tomu, že v obci bolo v r. 1973 založené JRD, ktoré bolo hneď pričlenené k JRD 1. mája v Medzibrode, poľnohospodárska výroba v obci značne poklesla. Dôkazom toho je i pokles chovu poľnohospodárskych zvierat (hov.dobytka, oviec, ťažných koní). Pokiaľ v r. 1940 bolo v obci 19 ťažných koní, v r. 1968 10, v r. 1994 už len 2kone (1 pár).

Zvyšovaním vzdelanostnej úrovne obyvateľov Hiadľa nastali i kvalitatívne zmeny v zamestnaneckej štruktúre. Zvýšil sa počet kvalifikovaných pracovníkov v štátnej správe, kultúrnych, zdravotníckych a iných zariadeniach. K výraznému posunu k vyšším vzdelanostným kategóriám došlo v dôsledku radikálnych zmien v podmienkach získavania vzdelania, ako aj jeho potrieb. Ešte pri sčítaní ľudu (1970) bolo konštatované, že u obyvateľov Hiadľa starších ako 50 rokov je veľmi málo tých, ktorí nadobudli vyššie ako základné vzdelanie a u obyvateľov starších ako 70 rokov bola značná časť s nedokončeným základným vzdelaním. V rokoch 1945-1994 sa vzdelanostná úroveň obyvateľov Hiadľa starších ako 15 rokov zmenila v prospech vyššieho vzdelanostného stupňa. K zvýšeniu duchovnej a kultúrnej úrovne nesporne prispeje i výstavba rímsko-katolíckeho kostola, s ktorou sa započalo v r. 1991. Základný kameň kostola bol posvätený svätým otcom, pápežom Jánom Pavlom II., v r.1990 v Bratislave spolu s ďalšími základnými kamennými kostolmi na Slovensku. V obci zatiaľ len kaplnka sv. Františka. Je to neskoro-klasicistická stavba z rokov 1847-1856, ktorá je zahrnutá do súpisu pamiatok Slovenska. Ku kultúrnym pamiatkam obce patria už spomínané domy č.104, 110, ako aj pamiatky, viažúce sa k histórii Slovenského národného povstania, Sú to: budova ZŠ, na ktorej je umiestnená pamätná tabuľa, ktorá pripomína že v čase SNP bol tu načas umiestnený partizánsky štáb A.S. Jegorova a vojenská poľná nemocnica. Pred budovou obecného úradu stojí pomník padlým vojakom v prvej a druhej svetovej vojne a počas SNP. Na miestnom cintoríne sa nachádza spoločný hrob padlým v SNP s náhrobníkom sekrálneho charakteru. Ďalší spoločný hrob sa nachádza v Podjavorí. Predstavuje náhrobník vo forme mohyly z prírodného kameňa s kovovou tabuľou s textom. V Hiadeľskej doline, powyše Kyselky, sa nachádza pamätník obetiam fašizmu. Obec bola oslobodená 22. marca 1945. Občania Hiadľa nezabúdajú ani na šport. Športová činnosť sa rozvíja v rámci telovýchovnej jednoty Partizán. Hiadeľská mládež spolu s ostatnými občanmi v roku 1986 dokončili výstavbu športového ihriska. Výstavba trvala viac rokov. Slávnostné prestrihnutie pásky sa konalo 3. augusta 1986. Na ihrisku sa konajú rôzne športové zápasy, turnaje regionálneho, ale i medzinárodného charakteru. Hiadeľ je veľmi vhodným východiskom pre zaujímavé, na históriu SNP bohaté, pešie túry. Odporúčame hlavne trasu: Hiadeľ- Hiadeľská dolina – Hiadeľské sedlo – Prašivá. Z Hiadľa od konečnej zastávky SAD hore dedinou vchádzame do Hiadeľskej doliny. Je to pomerne hlboká a cca 10 km dlhá dolina, v ktorej ako sme už spomínali mala svoje sídlo partizánska jednotka. A.S. Jegorova, ktorá tu zriadila výcvikové stredisko a poľnú ošetrovňu. V hornej časti doliny asi 2,5 km pred jej záverom sa nachádzajú dva minerálne pramene Hiadeľská kyselka. Povýše nej je postavený pamätník obetiam fašizmu. Od Hiadeľskej kyselky serpentínou lesnej cesty doprava nás modrá značka vyvedie na hrebienok vysunutý do doliny. Odtiaľ stredom hrebienka vystúpime na širokú poľanu Hiadeľské sedlo, ktorého hrebeňom vedie známa Cesta Hrdinov SNP. Z Hiadeľského sedla môžeme pokračovať na východ Cestou Hrdinov SNP až na Prašivú.

Prechod hrebeňom Prašivej možno zaradiť k najkrajším hrebeňovkám na Slovensku. Celá táto trasa je tiež tesne spojená so Slovenským národným povstaním. Tu sa formovali prvé partizánske skupiny. Sem vynášali obyvatelia Horehronia zbrane a strelivo pre partizánov. Prašivou a na Prašivú ustupovali povstalecké jednotky koncom októbra a začiatkom novembra 1944, z ktorých mnohí tu položili svoje životy.

Hiadel'ská Kyslá

Minerálny prameň „Hiadel'ská kyslá“ sa nachádza cca 4 kilometre severne od obce. Prameň vytekal od nepamäti na dvoch miestach a naši starí otcovia ho ohradili pňom v ktorom sa voda zbierala, zachytávala a odtekala. Každý si mohol vodu набраť a najmä v minulosti čakalo na nabratie fliaš neraz aj 5 ľudí, čo by sme chceli docieľiť aj v súčasnosti.

Obec Hiadel' už v r. 2000 požiadala MŽP o dotáciu na rekonštrukciu minerálneho prameňa. Nakoľko k posúdeniu žiadosti bol nutný i projekt / na čo obec nemala v rozpočte finančné prostriedky/ naša žiadosť bola odročená. V roku 2001 sme požiadali viac subjektov o spracovanie projektu. Z oslovených subjektov nakoniec zareagoval len Ing. Ján Kútik, ktorý prostredníctvom Ing. arch. Snohu predložil štúdiu - projekt na predmetnú stavbu. V roku 2001 bola naša žiadosť na MŽP SR posúdená kladne. Hoci finančné prostriedky obec získala, opäť sme stáli pred dilemou, ktorý zhotoviteľ sa na to podujme. Vzhľadom k tomu, že oslovené firmy nemali skúsenosti so záchytným prameňom, po dlhom váhaní sa na to podujal Ing. Kútik majúci v svojom tíme ľudí, ktorí mali referencie na predmetné činnosti. Rekonštrukcia minerálneho prameňa bola zrealizovaná v II. polroku 2001, stavebno -montážne práce boli prevedené nasledovne: Rozobratie jestvujúcej konštrukcie, vybúranie pôvodných základov, výrub stromov, odstránenie humusu a ornice, vyhlbenie stavebnej jamy, otvorenie prameňa, murivo základných pásov, kamenný násyp, štrkopieskový násyp, tesnenie bentonitom, podkladový betón s oceľovou výstužou, kamenná dlažba s podsypom, nadzákladové murivo, dodávka a montáž dreveného prístrešku, dodávka a montáž záchytného zariadenia, odvodné potrubie prepadných vôd, úprava okolia a brehu potoka, dodávka a montáž lavice na sedenie. Nakoľko finančné prostriedky poskytnuté z MŽP boli oproti kalkulácii z projektu znížené, boli následne upravené i niektoré práce, čo nebolo najšťastnejšie riešenie, nakoľko to malo za následok obtiažne nabranie minerálnej vody. Na základe uvedených skutočností sme požiadali zhotoviteľa o optimálne sprístupnenie k naberaniu vody. Následne tento vykonal trojstupňové sprístupnenie, aby sa umožnilo pohodlnejšie naberanie.

Vzhľadom k tomu, že predmetná rekonštrukcia bola ukončená v neskorých jesenných mesiacoch, sme sa so zhotoviteľom dohodli, že celá záležitosť sa posúdi v jarých mesiacoch, v prípade, že sa vyskytnú priesaky vody a tieto bude nutné tesniť. Zároveň sme zhotoviteľa zaviazali k dodržaniu dohody tým, že sme mu nevyplatili celú čiastku z fakturácie.

Možno by celá záležitosť ohľadne Hiadel'skej kyslej mohla dopadnúť úplne inak, nebyť zlomyseľných ľudí, ktorí v zimných mesiacoch r. 2001 resp. začiatkom roka 2002 poškodili dlažbu, rozbili kryt na záchytnom zariadení, poškodili záchytné zariadenie, čím došlo k uvoľneniu záchytného zariadenia a tým aj k znečisteniu prameňa a miešaniu s povrchovými vodami, vytrhli odtokové rúrky a značne znečistili minerálny prameň a jeho okolie.

Žiaľ, evidentné stopy od dopravného prostriedku / traktora / neboli dostatočný dôkaz na zistenie vinníka. Chcem veriť, že takéto prejavy vandalizmu sa v našej obci už nikdy nebudú opakovať.

Intenzita prameňa po rekonštrukcii v roku 2001 bola 1 liter za 20 sekúnd, výrazne sa zlepšila kvalita vody, pretože prameň bol zachytený priamo zo spodných prasklín horniny priamo do nerezového záchytného zariadenia.

V predošlých rokoch, dochádzalo k strácaniu prameňa a prerážaniu bočných vôd a riedeniu prameňa z vodou z blízkeho potoka. Nakoľko je minerálny prameň jedna z mála vecí, ktorou sa môže obec prezentovať, bolo potrebné stav okolia prameňa ako i prameň samotný riešiť. V roku 2011 najmä za pomoci Johnson Controls a p. Dušana Musila, ktorý pomohol OZ Hiadlovčan k získaniu grantu v hodnote 1000 USD (cca 700 EUR), p. Páleníka ako odborníka v oblasti hydrogeológie a ďalších dobrovoľníkov, ktorým záležalo na prameni, došlo k zachyteniu prameňa a zabezpečeniu jeho odtoku tak, aby bolo možné набраť vodu do fliaš a zároveň bolo zabezpečené odtekanie nezachytenej vody do potoka. Na jar máme

na pláne zveľadenie okolia, dokončenie obloženia v altánku a výsadbu drevín, ktoré boli vyrúbané a ktorých výrubom došlo taktiež k strácaniu prameňa.

Minerálny prameň má momentálne výdatnosť ca 0,05 l/s. Podľa vyhlášky MZ SR č.212/20000 Z.z. a Palmer - Gazdovej klasifikácie ide o prírodnú slabo mineralizovanú, uhličitú, hydrogénuhličitanovú, mangán-železitú, slabo kyslu, studenú, hypotonickú vodu. Vysokým obsahom železa a mangánu je vhodný na krvný obeh a chod srdca a tým, že neobsahuje žiadne baktérie a mikroorganizmy je vhodný na preliečenie kožných ochorení. Kvôli jeho kyslej pH ako i zvýšeným stopovým prvkom Fe a Mn sa neodporúča piť každý deň a celkovo konzumácia vody z prameňa je na vlastné riziko. Najmä u ľudí so slabším žalúdkom a tráviacimi problémami, môže dochádzať k nevoľnostiam a ťažobe na žalúdku z dôvodu prekyslenia. V októbri 2011 bol urobený rozbor vody z prameňa s výsledkami, ktoré sú v tabuľke.

Lucia Milanová
Ondrej Snopko

Protokol o skúške č. 1

vzorka vody č. 1

Názov a adresa laboratória : Laboratórium Banská Bystrica, pitné vody
Partizánska cesta 5
974 01 Banská Bystrica

Meno a adresa zákazníka :
Hiadel'

Dátum odberu / prevzatia vzorky / výkonu skúšky (od-do) :
03.10.2011/03.10.2011/7.10.2011

Odborné miesto : Hiadel -prameň

Matrica : pitná voda (spotrebiská)
Tabuľka výsledkov skúšok

Ukazovateľ	Metóda stanovenia	Povolený limit	Výsledok neistota	Merná jednotka
Farba	STN EN ISO 7887 : 1998	20	<5	mg/l
Zákal	STN ISO 7027 : 2001	5	0,33	ZF
Reakcia vody	STN ISO 10523 : 2010	6,5 - 9,5	5,38	-
Elektrolytická vodivosť	STN EN 27888 : 1998	-	18,5	mS/m
ChSK-Mn	STN EN ISO 8467 : 2000	3,0	1,73	mg/l
Absorbancia 254 nm	STN 757360 : 1991	-	0,032	-
Amónne ióny	STN ISO 7150-1 : 1995	0,5	<0,05	mg/l
Dusitany	STN EN 26777 : 1998	0,5	<0,02	mg/l
Dusičnany	STN 757430 : 1997	50	<4	mg/l
Železo	STN ISO 6332 : 1996	0,2	>1	mg/l
Mangán	STN EN ISO 15586 : 2004	0,05	0,3000	mg/l
Escherichia coli	STN EN ISO 9308-1:2003	0	0	KTJ/100ml
Koliformné baktérie	STN EN ISO 9308-1:2003	0	0	KTJ/100ml
Enterokoky	STN EN ISO 7899-2:2003	0	0	KTJ/100ml
Kult. mo. 22°C	STN EN ISO 6222 : 2001	200	0	KTJ/1ml
Kult. mo. 37°C	STN EN ISO 6222 : 2001	50	0	KTJ/1ml
Clostridium perfringens	STN EN ISO 26461-2:1998	0	0	KTJ/100ml
Vláknité baktérie bez Mn a Fe	STN 75 7711 : 2000	0	0	jedinice/ml
železité a mangánové baktérie	STN 75 7711 : 2000	10	0	%pokr.
Mikromycéty	STN 75 7711 : 2000	0	0	jedinice/ml
Živé organizmy	STN 75 7711 : 2000	0	0	jedinice/ml
Mŕtve organizmy	STN 75 7711 : 2000	30	0	jedinice/ml
Bezfarebné bičíkovce	STN 75 7711 : 2000	0	0	jedinice/ml
Abioseston	STN 75 7712 : 2000	10	2	%pokr.
sírany	STN 75 7430:1997	250	14,4	mg/l
vápnik a horčík	STN ISO 6059 :1999		0,7	mmol/l
arzén	STN EN ISO 11969:1999	0,01	0,003	mg/l
antimon	STN EN ISO 11969:1999	0,005	0,0009	mg/l

Správa o činnosti Obecného zastupiteľstva obce Hiadeľ v roku 2011

Obecné zastupiteľstvo obce Hiadeľ (ďalej len „OcZ“) je zastupiteľský zbor obce zložený z poslancov zvolených v priamych voľbách obyvateľmi obce na štyri roky. Na základe výsledkov volieb, ktoré sa konali dňa 27. novembra 2010, boli do funkcie poslanca zvolení (poradie podľa počtu získaných hlasov):

1. Ing. Radomír Drmaj
2. Lucia Milanová
3. Mgr. Miroslava Fudorová
4. Mgr. Iveta Šimičková
5. Bc. Zuzana Zvarová
6. Ľubomír Balík
7. Mgr. Slavka Kostúrová

Novozvolení poslanci sa svojej funkcie ujali zložením sľubu poslanca obecného zastupiteľstva na ustanovujúcom zasadnutí OcZ dňa 11. januára 2011.

V roku 2011 OcZ zasadalo 9x na riadnych zasadnutiach (11. 1., 21. 1., 25. 2., 25. 3., 13. 5., 24. 6., 23. 8., 8. 11., 29. 12.) a 3x na mimoriadnych zasadnutiach (15. 3., 18. 7., 16. 12.). Okrem vyššie uvedených zasadnutí sa poslanci zišli minimálne 4x za účelom organizačného zabezpečenia kultúrno-spoločenských akcií.

OcZ zriadilo ako svoje stále alebo dočasné poradné, iniciatívne a kontrolné orgány tieto komisie: finančnú, na ochranu verejného poriadku, životného prostredia a výstavby, kultúrno-školskú a športovú, sociálno-zdravotnú, na ochranu verejného záujmu pri výkone funkcie starostu, na prešetrovanie sťažností.

Finančná komisia v roku 2011 zasadala 14x. Predmetom zasadnutí komisie bola príprava dokumentov na zasadnutia OcZ (Zásady hospodárenia s majetkom obce Hiadeľ, Smernica o postupe obce Hiadeľ pri zadávaní zákazky s nízkou hodnotou v rámci verejného obstarávania), návrh a úpravy rozpočtu obce a Základnej školy s materskou školou Hiadeľ (ďalej len „ZŠ s MŠ“) v priebehu účtovného obdobia podľa reálneho čerpania finančných prostriedkov, návrh rozpočtu obce a ZŠ s MŠ na roky 2012 – 2014.

Komisia životného prostredia a výstavby v roku 2011 zasadala 3x. Predmetom zasadnutí komisie bolo vyhodnotenie návrhov cenových ponúk na akcie: výmena okien na Kultúrnom dome, renovácia fasády Kultúrneho domu a nádvoria Obecného úradu (zámková dlažba).

Sociálno-zdravotná komisia v roku 2011 zasadala 2x. Predmetom zasadnutí bolo prepracovanie a zosúladenie Všeobecne záväzného nariadenia obce Hiadeľ o poskytovaní opatrovateľskej služby s aktuálnou platnou legislatívou v sociálnej oblasti a príprava nových tlačív týkajúcich sa sociálnych služieb podľa Zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách (napr. žiadosť o posúdenie odkázanosti na soc. službu, atď.). Komisia 1x vykonala sociálne šetrenie v domácnostiach klientov, ktorým je poskytovaná opatrovateľská služba a vypracovala sociálne posudky.

Kultúrno-školská a športová komisia v roku 2011 zasadala 3x. Vypracovala Plán kultúrno-spoločenských akcií na rok 2011 na základe podkladov od jednotlivých organizácií pôsobiacich v obci, v máji sa podieľala na príprave Dňa Hasičov pri príležitosti sviatku patróna hasičov Sv. Floriána, v auguste organizovala spomienkovú slávnosť pri príležitosti 66. výročia oslobodenia obce a v súčinnosti so Základnou organizáciou Slovenského Zväzu protifašistických bojovníkov v Hiadli (ZO SZPB) a Dobrovoľným hasičským zborom v Hiadli (DHZ) zorganizovala v auguste turistický pochod pri príležitosti 67. výročia SNP po trase, kadiaľ sa z obce na Prašivú vynášali zbrane partizánom.

Činnosť Obecného zastupiteľstva obce Hiadľ nad rámec pôsobnosti a povinností

vyplývajúcich zo Zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

Uvádzame činnosti OcZ ako celku vrátane individuálnych aktivít jednotlivých poslancov a ich súčinnosti pri aktivitách organizovaných Obcou Hiadľ, ZŠ s MŠ Hiadľ, záujmovými združeniami pôsobiacimi v obci (DHZ Hiadľ, ZO SZPB Hiadľ, TJ Sokol Hiadľ) a neformálnymi skupinami.

Prínos pri riešení samosprávnych úloh:

- účasť na 2 výberových konaniach na riaditeľa ZŠ s MŠ;
- triedenie písomnosti v archíve Obecného úradu v Hiadli v zmysle platnej legislatívy;
- vykonanie riadnej inventarizácie majetku obce, záväzkov a pohľadávok vrátane inventarizácie majetku ZŠ s MŠ;
- tlač materiálov na zasadnutia OcZ na vlastné náklady poslancov (materiály sú poslancom podľa dohody zasielané e-mailom) z dôvodu šetrenia finančných prostriedkov obce;
- vypracovanie a tlač zápisníc zo zasadnutí OcZ;
- zabezpečenie tlačív a materiálu (kniha dochádzky, dovolenka, priepustka, DVD-R – pre potreby Obecného úradu, evidenčné lístky - pre Obecnú knižnicu v Hiadli).

Ples rodákov:

- organizačné zabezpečenie plesu v spolupráci so starostom;
- príprava a tlač plagátov a pozvánok (vstupeniek) na ples;
- generálne upratovanie zrekonštruovaného vestibulu a sociálnych zariadení, kuchynky a sály v Kultúrnom dome (vlastné čistiace prostriedky) - vrátane rodinných príslušníkov poslancov, pranie a žehlenie záclon a obrusov;
- výzdoba sály, príprava stolov a obsluha hostí počas plesu - vrátane hlavnej kontrolórky obce a rodinných príslušníkov poslancov;
- zabezpečenie cien do tomboly (Oriflame, Avon, Pedagogická fakulta UMB);
- zabezpečenie zákuskov, slaného pečiva, kávy, klobás a kyslej kapusty do kapustnice z vlastných zdrojov poslancov;
- zabezpečenie nákupov bez nároku na úhradu pohonných hmôt;
- po akcii – upratovanie vnútorných a vonkajších priestorov, pranie a žehlenie obrusov;
- použitie časti zisku z Plesu rodákov 2011 na nákup nových obrusov pre potreby obce a sumy 100,- € na dokončenie prístrešku na futbalovom ihrisku.

Dni obce spojené so súťažou „O najlepšie hiadlovský krumplovník“:

- organizačné zabezpečenie akcie v spolupráci so starostom;
- generálne upratovanie Obecného úradu a Kultúrneho domu po rekonštrukcii okien a výmene elektroinštalácie (umývanie okien, podláh, nábytku, riadov, atď.) - vrátane rodinných príslušníkov poslancov;
- upratovanie nádvoria a okolia Obecného úradu a Kultúrneho domu: zabezpečenie kosenia, vyčistenie verejných priestranstiev, odvoz odpadu bez nároku na úhradu pohonných hmôt - vrátane rodinných príslušníkov poslancov;
- príprava a tlač návratiek/prihlášok do súťaže o najlepšie krumplovník;
- získanie sponzorských darov;
- zabezpečenie zemiakov na pečenie krumplovníkov na predaj;
- zabezpečenie zákuskov, slaného pečiva, kávy z vlastných zdrojov poslancov;
- zabezpečenie nákupov bez nároku na úhradu pohonných hmôt;
- zabezpečenie dovozu upečených krumplovníkov zo ZŠ s MŠ do obecného stánku ich predaja;
- obsluha pozvaných hostí v zasadačke Obecného úradu;
- po akcii – upratovanie vonkajších a vnútorných priestorov, pranie a žehlenie obrusov.

Ďalšie aktivity:

- získanie sponzora na zakúpenie nového koberca do MŠ;
- výmena dverí v ZŠ;
- zabezpečenie pílenia dreva v ZŠ;
- starostlivosť o pamätníky padlých v I. a II. svetovej vojne v obci, Pod Javorím – kosenie, čistenie, výsadba kvetín (bez nároku na úhradu pohonných hmôt);
- starostlivosť o priestory Hasičskej zbrojnice a úprava okolia;
- nákup pohonných hmôt pri kosení cintorína v mesiaci august (bez nároku na ich úhradu)
- darovanie kníh do knižnice z vlastných knižníc poslancov, hlavnej kontrolórky obce a ich priateľov;
- spoluúčasť pri organizovaní aktivít v rámci jednotlivých občianskych a záujmových združení pôsobiach v obci, účasť na súťažiach regiónu (Dobrovoľný hasičský zbor - bez nároku na úhradu pohonných hmôt);
- zabezpečenie pokladničných bločkov a faktúr z nákupov čistiacich prostriedkov Cif a Domestos pre ZŠ s MŠ na zapojenie sa do súťaže zverejnenej na www.rozvojskol.sk;
- zabezpečenie cien pre deti na súťaže organizované neformálnou skupinou mládeže v auguste 2011 (kľúčenky, privesky, náramky,...) a tlač cenníkov.

Záver:

Obecné zastupiteľstvo obce Hiadel' od svojho zvolenia a nástupu do funkcie konalo v súlade s právomocami a povinnosťami vymedzenými v platnej legislatíve a svojou činnosťou v plnej miere naplnilo sľub poslanca, zložený na ustanovujúcom zasadnutí OcZ dňa 11. 1. 2011, v ktorom sa zaviazalo a sľúbilo na svoju česť a svedomie riadne plniť svoje povinnosti, ochraňovať záujmy obce, dodržiavať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy a pri výkone funkcie poslanca obecného zastupiteľstva ich uplatňovať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia.

Napriek tomu, že funkciu poslanca vykonáva každý člen OcZ popri svojom zamestnaní na úkor svojho voľného času, svoje aktivity v prospech obecných záujmov poslanci musia korigovať so svojimi pracovnými a študijnými povinnosťami a za výkon funkcie poslanca nepoberajú riadnu mzdu ako je to v prípade výkonu funkcie starostu obce, možno konštatovať, že v roku 2011 angažovanosť všetkých siedmych poslancov OcZ bola prínosom pre obec nielen pri riešení samosprávnych úloh, ale aj nad rámec pôsobnosti, ktorú majú vymedzenú legislatívou.

V Hiadli dňa 29. decembra 2011

Poslanci Obecného zastupiteľstva
obce Hiadel'

KTO NÁM ČISTIL POTOK?

Už viac krát som sa stretol s otázkami okolo zamestnávania pracovníkov, ktorí nám čistili potok. Od začiatku roka 2011 prebiehala výzva ohľadom zamestnania dlhodobo nezamestnaných na práce okolo vodných tokov a prevencie pred povodňami. Po odovzdaní projektu a viacerých rokovaníach s predstaviteľmi Lesov SR a MŽP SR sa nám spoločne s Lesmi SR, OZ Slovenská Ľupča podarilo zamestnať 9 pracovníkov z našej obce na obdobie 8 mesiacov a to bez finančnej spoluúčasti obce. Len pre zaujímavosť 95% spolufinancoval ÚPSVaR BB cez fondy EÚ a 5% spolufinancovali LESY SR. Pracovníci čo nám čistia potok nie sú zamestnancami obce, ako si možno niektorí myslia ale sú zamestnancami LESOV SR. Myslím, že všetci z nich odvedli poctivú prácu aj za niektorých chronických neporiadnikov z našej obce, ktorí ustavične znečisťujú potok a myslia si že v potoku sa všetko rozpustí alebo že voda všetko odplaví. Navyše sa nám podarilo znížiť o nejaké to percento nezamestnanosť v obci a uviesť na trh práce dlhodobejšie nezamestnaných obyvateľov ktorí ukázali, že pracovať vedia. Pokiaľ to bude možné, budeme v podobných projektoch pokračovať.

UDIALO SA V OBCI V ROKU 2011

V tejto časti sa budem snažiť v skratke priblížiť jednotlivé aktivity a akcie Občianskeho združenia, ale i ďalších zložiek. Ak sa na niekoho, alebo niečo zabudlo, vopred sa ospravedlňujem, ale nie je to schválne. Pôvodne som chcel niečo podobné vydávať ako noviny vo forme občasníka. S odstupom času si uvedomujem, že povinností je mnoho, času málo a ja som rád, že som svoj sľub dodržal a obecné noviny, resp. táto publikácia bude vychádzať aspoň jeden krát ročne a tak, aby väčšina z Vás vedela čo najviac z toho, čo sa v obci udialo.

Na základe výsledkov komunálnych volieb nastúpil do funkcie starostu obce Hiadľ Ondrej Snopko a do funkcií poslancov OcZ: Lucia Milanová, Ing. Radomír Drmaj, Mgr. Iveta Šimičková, Mgr. Slávka Kostúrová, Mgr. Miroslava Fudorová, Bc. Zuzana Zvarová a Ľubomír Balík.

Vo februári 2011 obecné zastupiteľstvo spolu so starostom obce zorganizovali ples rodákov, ktorého sa zúčastnilo 78 návštevníkov. Zo zisku z plesu sa kúpili obrusy a vybavenie kuchynky a prispelo sa aj na prístrešok na altánok na miestnom futbalovom ihrisku.

Spolok dobrovoľníkov – najmä žien a detí začali tancovať Zumbu v miestnom KD. Záujem bol vysoký v začiatkoch bolo v sále aj viac ako 50 tancujúcich

DHZ Hiadľ zorganizoval fašiangovú zábavu a spolok okolo Tomáša Gazdíka z posilňovne zorganizoval zábavu na Turíce.

Začalo sa s prípravou založenia urbárskeho spoločenstva v obci Hiadľ. Za pomoci pár dobrovoľníkov sa začalo so zbieraním podpisov. Momentálne je časť spoločenstva založená a pripravujú sa ďalšie kroky k prebratiu lesných porastov.

Lesy SR zamestnali 9 ľudí z obce Hiadľ na vyčistenie potoka a ďalšie protipovodňové opatrenia. Vyzbieralo sa viac ako 400 vriec odpadu a potok zase vyzerá tak ako má. Dúfam, že čistota v potoku vydrží aj v roku 2012. Dúfam...

Na jar 2011 prebehol prieskum, kde sa mohli obyvatelia obce Hiadľ vyjadriť v dotazníku k rôznym otázkam, ktoré sa týkajú chodu obce, investičným aktivitám v obci a pod. Dotazníky napriek tomu že boli dostupné na viacerých miestach a záujem sa zdal po priebežnom doplňovaní prázdnych tlačív vysoký, naspäť sa mi vrátili len v počte 23 ks. Niektorí nemali problém podpísať sa celým menom, niektorí anonymne vyjadrili svoj názor. Keďže 23 dotazníkov, z viac ako 500 obyvateľov, ktorí mali možnosť sa do prieskumu zapojiť je veľmi málo, prieskum vyhodnocovať podľa mňa nemá význam. Spomeniem však niektoré príspevky, ktoré sú zaujímavé a na zamyslenie, ale aj úsmevné.

Začnem tými úsmevnými:

Situáciu so znečisteným potokom Vážna by jeden obyvateľ riešil úplným zasypaním potoka. Jeden obyvateľ obce Hiadľ má ženské pohlavie po operácii.

Jeden obyvateľ ma chcel vidieť aj v montérkach. Keď bolo treba nemal som s tým problém a v montérkach som prišiel, ale nielen sa ukázať ale aj pracovať.

Ohľadom kultúrno-spoločenských aktivít by jeden občan pridal akciu: „Súťaž v pití pálenky“.

A teraz k tým čo sú na zamyslenie:

Obyvateľov trápi verejné osvetlenie – tam sú názory rozdielne, svietenie každej druhej lampy, zapnutie len v určitý čas, verejný vodovod – najmä na dolnom konci, vyššia informovanosť poslancov OcZ o svojich aktivitách, využitie nefunkčného ihriska pri ZŠ s MŠ Hiadľ, organizácia brigád na jar a najmä zložkami, ktoré dostávajú finančné prostriedky z obecného rozpočtu, vyššia separácia odpadov – Tetrapaky, konzervy apod., atď. Niektoré z týchto vecí sa už začali riešiť a niektoré prídu na rad neskôr.

OZ Hiadľovčan v spolupráci s poľovným združením Torysa, Centrom voľného času a dobrovoľníkmi z radov obyvateľov usporiadali 7 akcií pre deti a mládež:

Detská burza hračiek - zúčastnilo sa jej skoro 20 detí a deti si povymieňali čo sa dalo. Medzi deťmi sa našli ihneď prirodzení obchodníci a väčšina z detí mala možnosť hravou formou vymieňať čo sa im zachcelo.

Strelecké preteky - pretekov sa zúčastnilo okolo 30 detí a aj zopár mládežníkov. Poľovníci z PZ Torysa uvarili na akcii guláš. Najlepší strelec spomedzi detí sa stal Juraj Potáč. Nabudúce akciu trochu vylepšíme. Aj ceny snáď budú krajšie a hodnotnejšie.

Jánska vatra – „Za Hrbčokom sme urobili s Lukášom Kostúrom a aktívnymi pracovníkmi aspoň 2m vysokú vatru s podstavou 1,5 x 1,5 m. Harpy nás poobsluhoval v provizórnom šenku. Chýbalo nám však svetlo a stoličiek bolo tiež pomenej. Chalani si doniesli grilovaciu súpravu a ugrilovali nám klobásky. Nuž začiatky bývajú ťažké a o rok sa tiež posnažíme viac. Aj tak tam bolo okolo 100 ľudí. Vďaka patrí ešte našim svedomitým hasičom, Blažovi a Emovi, ktorí sa starali o bezpečnosť až do konca. Svetlo už sme na jeseň poriešili. Ľudia ešte očakávali muziku. Notebook v Octavii a pár reprákmí bohužiaľ nestačí. Pousilujeme sa aj v tomto vylepšiť to. Na záver sa chcem dodatočne ospravedlniť p. Fúdorovej, ktorá mala počas vetry navesané prádlo a popol jej ho znečistil.

Vedecká hračka - p. Pôbišová z OZ Vedecká hračka nám v miestnom KD pripravila expozíciu hračiek, pri ktorých sa zastavuje rozum, že ako to vlastne môže fungovať. Nuž ono to fungovať môže a aj funguje. Tiež som bol pri pár hračkách mierne zaskočený. Najmä pri kocke, ktorá hltala moje drobné a ja som ich v nej nevidel ☺.

Zber plechoviek – Deti sa išli potrať o to kto nazbiera najviac. Keď som súťaž vyhlasoval, zámerne som si všimol porozhadzovaných cca 10 plechoviek od piva, redbulu apod. Po vyhlásení súťaže tam nebola do 5 minút ani jedna. Súťaž vyhrali bratia Kaderovci a z dievčat Bianka Lipová. A každý za snahu obišiel aspoň s malou drobnosťou.

Výlet Tropicarium - vidieť žraloky naživo vo veľkom akváriu, tak to bol zážitok. Aj ten nehybný lenivý krokodíl, o ktorom som si myslel, že už nedýcha a nežije ma presvedčil, že som rád, že takéto zvieratká u nás nežijú. Kto nebol, môže len ľutovať.

Mikuláš 2011 – Mikuláš sa pýtal detí či boli dobré a či počúvali svojich rodičov. Princezná anjeličky rozdávala sladkosti. A kto nebol dobrý, tak toho sa pýtal čert, ktorý pľul kade chodil. A veruže bol aj nárek a plač. Ale čert nebol zase až taký zlý. Stačila mu pekná básnička a na záver ho už začali deti rozoberať z chvostu, rohov apod. Nakoniec bol čert rád, že sa vôbec dostal zo sály v zdraví a v pohode. Prišlo viac ako 100 ľudí, z toho polovica boli deti.

DHZ Hiadeľ zorganizoval na sviatok sv. Floriána súťaž pre deti s ukážkou Hasičov z BB.

Na turnaji o pohár starostu obce Hiadeľ v auguste, získali futbalisti Hiadla prvé miesto.

ZPB a DHZ Hiadeľ zorganizovali viacero brigád za účelom skrášlenia plôch a okolia v našej obci.

Krumplovník vraj v Hiadli nemal v roku 2011 chybu. Myslím že sa tu vystriedalo aj viac ako 2000 ľudí. Zrátať to však bohužiaľ neviem. Do akcie sa okrem poslancov OcZ, ktorým sa chcem ešte raz poďakovať, zapojilo 20 ďalších dobrovoľníkov. Hlavne ženám, ktoré piekli Krumplovník v škole a na obecnom úrade patrí úcta. Nevideli program a najmä kvôli nim sa dal kúpiť Krumplovník ešte aj o 17:00 večer. Za zmienku stojí zážitok u Frenkyho. Za Frenky prišiel jeden človek že chce krumplovník. Frenky mu povedal, že momentálne sa pečú. Tak že keď sa dopečú, že on ich chce 30 zarezervovať. ☺ Tých krumplovníkov sa predalo neúrekom a ťahák Martina Šindlerová urobila svoje. Aj keď o 10:30 som si predstavoval, že čo sa so mnou bude diať a nebolo mi všetko jedno, keď mi Maťa povedala, že kvôli zachrípnutým hlasivkám na Krumplovník nepríde. Nakoniec sa mi ju podarilo prehovoriť a aj keď zaspievala len dve pesničky, myslím, že to stálo za to. Dúfam že tento rok sa to podarí už na vynovenom námestí - priestore medzi KD a kostolom, kde má byť položená zámková dlažba a že sa nám podarí zachovať úroveň z roku 2011.

Dokončil sa projekt vykurovania obecných budov Biomasou. Máme dve nové kotolne, každá s dvomi novými kotlami. Poďakovanie patrí aj dvom predchodcom starostu, ktorí v tejto veci urobili každý svoj poctivý diel práce.

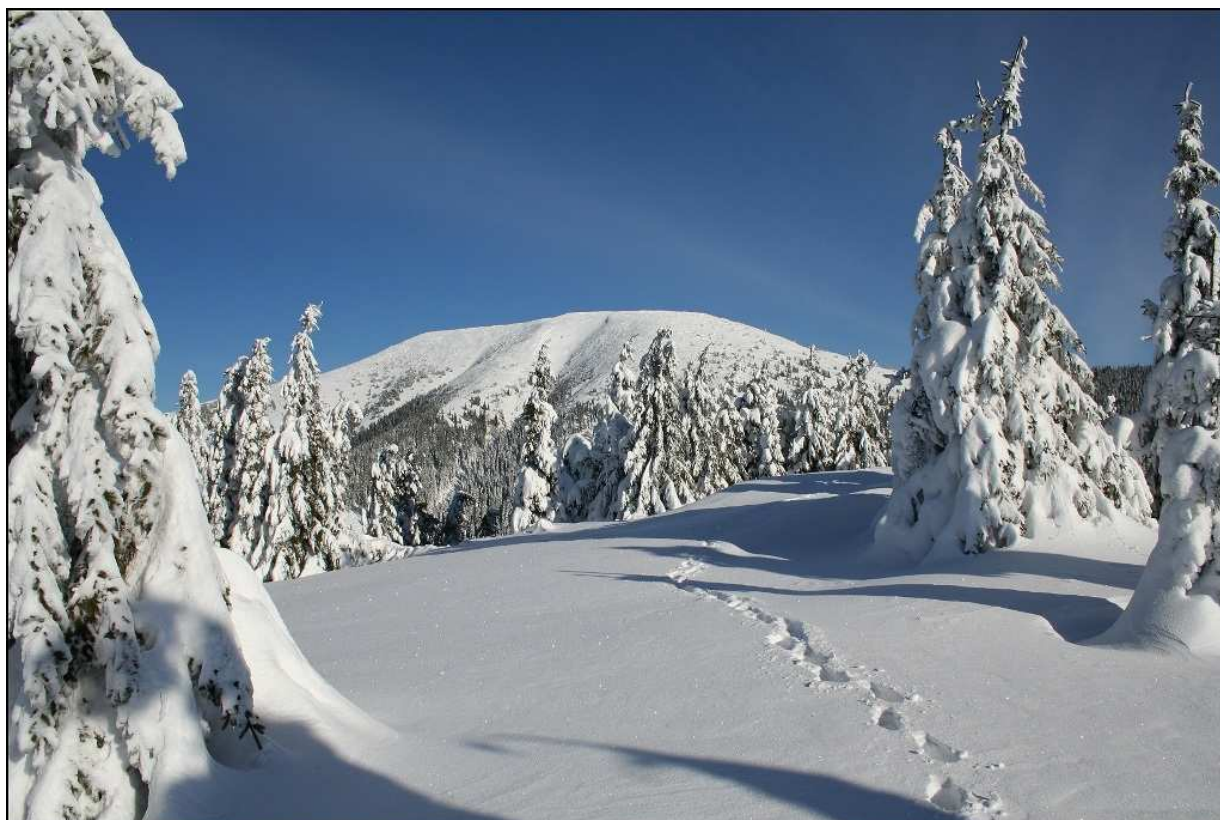
Na webe je finálna verzia internetovej stránky obce Hiadeľ – www.hiadel.sk, ktorá sa priebežne dopĺňa a aktualizuje.

V ZŠ s MŠ Hiadeľ máme od augusta 2011 novú p riaditeľku – Mgr. Renátu Výberčiovú. Mgr. Mariane Jančiarovej sa chcem ešte raz a aj touto formou poďakovať za jej 10 ročný prínos pre našu školu a škôlku v Hiadli.

Od septembra fungujú v spolupráci s CVČ, OZ Hiadlovčan a dobrovoľníkmi rôzne krúžkové činnosti. Strelecký, modelársky, pohybové hry, stolné hry a výtvarný.

V decembri som si povedal, že treba niečo urobiť aj s výzdobou v dedine. Takmer každá obec naokolo mala vianočnú výzdobu a ja som len ticho závidel. Nakoniec som našiel žiarovky za dobrú cenu, ledky v hadici, zišlo sa zopár dobrovoľníkov, pomohli aj chalani z krúžku a pri kostole sme umiestnili aspoň niečo. Dúfam, že sa Vám to páčilo. Z roka na rok to budeme vylepšovať.

O obci Hiadeľ vyšli v roku 2011 dva články v celoslovenskej tlači. Jeden sa týkal informácie o kamerovom systéme a druhý sa týkal toho, že obec Hiadeľ sa umiestnila na 3. mieste v súťaži „Hlavné mestá Biodiverzity 2011“. Zásľuhu na tom majú aj Zuzka Kostúrová a Alena Fudorová, ktoré zhromažďovali a pripravovali štatistiku k súťaži.

AKTIVITY V OBCI HIADEL V ROKU 2011

(Investície v obci a optimalizácia chodu obecného úradu)

V tejto časti v skratke opíšem čo je v obci nové. Čo sa podarilo urobiť, zkrášliť, zhodnotiť, čo sa urobilo na úžitok nám všetkým, čo v obci žijeme, ale aj pre tých, ktorí obec len raz za čas navštívia alebo ňou prechádzajú ako turisti. Či už to stálo peniaze, alebo telefonát a bolo to zadarmo, alebo to bola len ľudská práca, myslím že všetko stojí za zmienku. A o tom by som Vás chcel na pár riadkoch informovať. V roku 2011 sa mimo rozpočtu urobili v obci aktivity za viac ako 100.000 EUR. Na porovnanie je to mzda starostu obce aj s odvodmi za necelých 7 rokov, resp. suma za ktorú sa dá postaviť pekný rodinný domček aj s pozemkom. Tým nechcem povedať, že sa v ďalších rokoch prestanem snažiť, ale to, že keď niekomu na tom, kde žije a odkiaľ pochádza záleží, dá sa veľmi veľa. ☺ Veľakrát sa rozhodnutia niečo urobiť rodili ťažko, no hnacou silou do ďalšej práce je pre mňa úsmev a vyjadrená spokojnosť všetkých z Vás, ktorí vidíte zmeny v obci k lepšiemu a pre ktorých sa obec zveľaďuje.

Kamerový systém v obci

Vo februári bol vypracovaný projekt, ktorý sa podal na základe výzvy Rady vlády pre prevenciu proti kriminalite. Zo získanej dotácie vo výške 6000 EUR a vlastných prostriedkov a zdrojov obce sa v obci osadilo 6 kamier, ktoré snímajú určité úseky obce. Pripomínam že prostriedky na kamerový systém šli z účelovo viazanej dotácie, t.j. museli sa použiť len na uvedený účel, ktorý súvisel s prevenciou proti kriminalite.

Rekonštrukcia a opravy na KD a budove školy.

Začiatkom roka 2011 sa čiastočne zrekonštruoval vestibul a WC v KD, v škole muselo dôjsť k výmene určitých častí elektrorozvodov a neónových svietidiel z dôvodu nepreukázania platnej revíznej správy inšpektorátu práce, ktorý poukázal na tento nedostatok. Momentálne prebieha rekonštrukcia priestorov v časti kde sídli obecný úrad.

Z dotácie MFSR vo výške 11.000 EUR, ku ktorej obec pridala vlastné zdroje vo výške viac ako 2.000 EUR, sa vymenili rozvody elektrickej energie v časti, kde sídli obecný úrad a na 2/3 budovy boli vymenené okná a dvere za plastové, resp. hliníkové.

Zároveň boli na priestory, kde sídli maloobchodná predajňa BALA, vo výberovom konaní vyjednané podmienky, na základe ktorých si staronový nájomca vymenil v prenajatých priestoroch rozvody elektrickej energie, okná a dvere za plastové, resp. hliníkové v sume cca 4.000 EUR na vlastné náklady.

Oprava kaplnky sv. Františka s Asissi

V spolupráci s IPR STAV bola opravená fasáda a natretá strieška kaplnky. Celková hodnota investície do opravy bola 2.000 EUR.

Projekt čistenia potoka a protipovodňových opatrení v obci

V spolupráci s Lesmi SR a ÚPSVaR v BB sa podarilo začiatkom roka prezamestnať 9 pracovníkov obce a tým prispieť k zníženiu nezamestnanosti v obci. Pracovníci odvedli poctivú prácu, podarilo sa dôkladnejšie vyčistiť koryto potoka, brehy ale hlavne skrášliť a zveľadiť životné prostredie od 400 vriec odpadkov a rôzneho komunálneho odpadu, ktorý nebol práve našou najlepšou vizitkou.

Určitá časť pracovníkov bude pokračovať v projekte aj tento rok.

Obecný úrad – optimalizácia, chod, financie

Na obecnom úrade sme od začiatku hľadali možnosti, ako efektívnejšie využívať verejné zdroje. Na začiatku roka môžem potvrdiť, že sa nám to do určitej miery i podarilo. Úspora prišla najmä používaním môjho súkromného motorového vozidla v 1. polroku 2011 pre účely obce a minimálnym využívaním obecného mobilného telefónu počas celého roka. Usporiť sa podarilo finančné prostriedky pri kancelárskych potrebách. Prispeli tomu veľkou mierou aj poslanci OcZ, keď si tlač materiálov na OcZ pripravovali vo vlastnej réžii. Podarilo sa nám výrazne znížiť podiel dlžníkov, ktorí si neplnili svoje povinnosti. Prišlo i k určitému zníženiu záväzku fyzickej osoby voči obci z takmer 17.000 EUR-ového dlhu, v sume necelých 800 EUR. V súvislosti so zabezpečením kultúrno-spoločensko-športových aktivít, sa podarilo

osloviť sponzorov, ktorí prispeli vo forme cien i finančných darov sumou viac ako 2.000 EUR.

V oblasti platenia daní sa prišlo na to, že určité osoby a organizácie, ktoré nebudem menovať, nám viac ako 5 rokov neplatili dane z nehnuteľnosti. Dodaním obec získala sumu cca 700 EUR a v ďalších rokoch sa o určitú časť z tejto sumy opäť zvýši príjmová časť obce.

Príjmy obce aj keď len v sume cca 400 EUR, sa zvýšili i zbermi železa, kovov a zberom elektroodpadov.

Cez podporné aktivity ÚPSVaR na pomoc nezamestnaným, dostalo pracovnú príležitosť cez rozličné formy podpory, viac ako 10 obyvateľov obce, bez dosahu na obecný rozpočet a navyše sa zakúpilo aj pracovné náradie, ktoré pracovníci v rámci aktivačných prác využívajú, ako motorová píla, lopaty, sekery, krompáče, hrable, metly apod..

Obecný rozpočet sa naplnil o sumu takmer 3.000 EUR, aj prostredníctvom zmlúv o zabezpečení reklamy a sponzorstve obce a taktiež i o sumu 2.600 EUR prenájmom priestorov Centru voľného času.

Fasáda KD a dlažba pri KD

Obec nemá námestie, resp. priestor kde by bolo možné zhromaždiť viac ľudí v jednom súvislom bloku, čo je na škodu tejto na históriu veľmi bohatej obce. Najlepším priestorom na vybudovanie plochy – námestia, ktoré by bolo dôstojným miestom na akékoľvek príležitosti je priestor medzi kostolom a obecným úradom.

Z rezervy predsedníčky vlády p. Ivety Radičovej sa podarilo získať dotáciu vo výške 18.000 EUR. Z tejto dotácie sa už čiastočne realizoval projekt pokládky zámkovvej dlažby na uvedenom mieste a opraví sa fasáda po výmene okien a dverí, resp. po zosadení reklamných pútačov, káblov, líšt a pod. Do budúcnosti sa určite budeme zamýšľať aj nad zväčšením plochy pri KD osadením panelov cez koryto potoka a tým i k zväčšeniu tzv. nového „námestia“.

Planírovanie a úprava plôch v intraviláne obce

V obci bolo rozplanírovaných a upravených viacero plôch, kde predtým bola tendencia robiť nelegálne skládky odpadu, resp. tieto plochy začali nadmerne zarastať. Za pomoci viacerých zúčastnených sa nám ich podarilo upraviť a čierne skládky zlikvidovať a upraviť. Pripomínam však jednu dosť dôležitú vec. Obec to nestálo ani cent, no keby sme mali za to zaplatiť, stojí nás to pár tisíc. Vážme si preto svoju prírodu a to, že nie vždy bude možnosť niečo dohodnúť a urobiť zadarmo. Akékoľvek financie, ktoré bude potrebné zaplatiť v budúcnosti kvôli našej nezpovednosti, nám budú v budúcnosti chýbať. Za zmienku stojí ešte úprava jarku pri priehrade „Za hrbčekom“, kde sme využili časť žľabových tvárnic z obecného úradu a celý úsek sme upravili a prečistili tak, že odvádza vodu zo svahu oproti priehrade tam kde to je potrebné - kanálom popod cestu do priehrady.

Predĺženie cesty do „Potôčka“

Od Lesov SR z ich rezervného fondu sa podarilo získať príspevok vo výške 6.000 EUR, ktorý sa použil na predĺženie panelovej cesty do Potôčka a jej spevnenia.

BIOMASA

Tento projekt má začiatky ešte v časoch, keď bol starostom p. Jozef Fúdor. Za jeho pôsobenia prišlo k myšlienke vykurovania obecných budov Biomassou. Aby šance na získanie spolufinancovania cez eurofondy boli vyššie, došlo k založeniu združenia Bioenergia Bystricko, kde sú okrem obce Hiadeľ ešte obce Tajov, Králiky, Kordíky, Riečka, Poniky, Ľubietová a Čierny Balog. Počas starostovania p. Karola Sedliaka sa na projekte pracovalo ďalej, obec vzala úver na spolufinancovanie projektu vo výške 5% z celkovej hodnoty investície. V roku 2011 sa začal projekt realizovať. Výsledkom sú dve nové kotolne na pevné kusové drevo z svoma kotlami HDG Bavaria o výkone 35 kW a 50 kW v každej z nich. Obec touto investíciou získala najmä to, že jej majetok bol výrazne zhodnotený a to, že v budove po výmene okien a dverí nedochádza k tepelným stratám a najmä to, že v budove už pri vstupe do akejkoľvek miestnosti necítiť chlad ako pred realizáciou investície.. Kotolne sú zatiaľ v prevádzke pár mesiacov a o obsluhu oboch sa stará jeden vyškolený zamestnanec obce.

A ČO V ROKU 2012?

Aby sa niekto neurazil, pripomínam, že určité veci podliehajú ešte schváleniu obecným zastupiteľstvom, ale píšem najmä o tých, o ktorých sme v zastupiteľstve hovorili a kde prevláda zhoda názorov a píšem najmä o tých, ktoré nadväzujú na určité predchádzajúce aktivity, ich realizácia je potrebná a o aktivitách, ktoré nebudú financované z obecného rozpočtu.

V ďalšom by som chcel podotknúť, že môže nastať situácia, že sa niečo z doleuvedených aktivít nezrealizuje z dôvodu, ktorý ja osobne nebudem vedieť ovplyvniť, aj napriek tomu že situácia je myšlienke v danej chvíli 100 % naklonená a preto Vás prosím o pochopenie ak sa niečo neurobí ☺.

V tomto roku by som sa teda rád zamerlal na tieto aktivity:

- dokončenie fasády a dlažby pri KD
- dovýmena okien a dverí v budove KD, úprava a rekonštrukcia niektorých priestorov v budove KD
- príprava projektovej dokumentácie na rekonštrukciu priestorov v budove KD
- realizácia bleskozvodu na budove obecného úradu a úprava bleskozvodu na budove školy na novo požadované normy
- čiastočná rekonštrukcia vodovodu v časti Rákytie spojená s rekonštrukciou cesty na Rákytie a následné nadviazanie na projekt Protipovodňových opatrení a tým i výjazd na hlavnú cestu popri RD č. 165 a 166, ktorý začal realizovať ešte bývalý starosta p. Sedliak
- po ústupe mrazov by sme chceli dokončiť „Hiadel'skú kyslú“ a zveľadiť prostredie okolo tak, aby sme sa ako obec nemuseli hanbiť pred turistami a návštevníkmi
- realizácia výmeny a doplnenia dopravného značenia a info-tabúl v obci
- dovybavenie a nákup výstroja pre hasičov
- oporný múrik – parkovisko autobusu, hľadanie ďalších riešení na parkovanie áut v obci. Situácia je najmä v zime katastrofálna !
- výmena krovu a strešnej krytiny na budove školy, sanácia prístavby pri antukovom ihrisku. Závisí od možného získania dotácie z Krajského školského úradu v BB a úradu vlády SR
- v spolupráci s OZ Hiadlovčan realizácia detského ihriska v lokalite „Za hrbčekom“ a klubovňa nielen pre deti a mládež
- realizácia projektu protipovodňových opatrení v obci Hiadel' – lokalita Patrovo, potok Vážna a ďalšie územia v katastri obce Hiadel'. Zamestnanie pracovníkov obce prostredníctvom ÚPSVaR cez par. 50j. Vypílenie drevín popri ceste, vykosenie trávnatých plôch a zabezpečenie odtokaniu jarkov tak, aby nevznikali škody na majetku, resp. sa škody minimalizovali alebo sa im predchádzalo.
- v administratívnej časti v spolupráci s hlavným kontrolórom obce a poslancami OcZ by sme chceli skontrolovať, preveriť, doplniť a príp. i opraviť daňové priznania k nehnuteľnostiam, či sú v súlade s databázou katastra nehnuteľností, zmluvy

o hrobových miestach, archív písomností a ďalšie záležitosti, ktoré obec v oblasti administratívy nemá v poriadku a na ktoré upozornil hlavný kontrolór obce Hiadel'

- multimediálne vybavenie knižnice počítačom, tlačiarňou, skenerom, apod., nákup knižničného fondu, dokúpenie regálových sústav. V minulom roku bol podaný projekt na uvedené položky, teda väčšina závisí od jeho schválenia

- výmena počítačovej techniky spolu s riešením záložného zdroja všetkých PC na obecnom úrade

- realizácia ďalších aktivít, ktoré v prípade zhody myšlienok, názorov, nápadov, dostupných financií, chuti do práce a akýchkoľvek iných príčin, budú môcť byť realizované a budú prospešné väčšine obyvateľov

- splatenie zostatku úveru obce, ktorý sa bral ako 5% spoluúčasť na projekte vykurovania obecných kotolní Biomasou

- ďalšie aktivity ktorým budú priať okolnosti.

V skratke o združení:

Občianske združenie Hiadlovčan je samostatná, nezisková organizácia, registrovaná Ministerstvom vnútra SR, ktorá je financovaná hlavne z členského, sponzorských darov, 2% z daní, grantov,

príspevkov, plnenia príkazných a mandátnych zmlúv, apod.

Organizácia vznikla v roku 2005 ako reakcia na absenciu voľnočasových aktivít pre deti a mládež a taktiež ako organizácia, ktorá chcela byť nápomocná obci Hiadľ pri organizácii kultúrno-spoločensko-športových aktivít pre obyvateľstvo. Cieľom združenia je najmä pozdvihnúť vnímanie obyvateľstva v oblasti životného prostredia a ochrany prírody na vyššie miesta v rebríčku hodnôt. Ďalším cieľom občianskeho združenia je vytvoriť priestor a podmienky pre využitie voľnočasových aktivít pre deti a mládež a to nielen na území obce Hiadľ. Samostatne a aj v spolupráci s novovzniknutým Centrom voľného času Hiadľ, poskytuje občianske združenie široký priestor pre využitie voľného času a realizáciu voľnočasových aktivít nielen pre deti a mládež, ale i dospelých. Občianske združenie má v súčasnosti štyroch stálych členov. Orgánmi združenia sú predsedníctvo a zhromaždenie.

Podporte nás aj VY:

Financií je všade málo a bez nich to bohužiaľ nejde. U nás je to podobne. Ak máte možnosť, podporte nás.

2% z daní:

Vždy do konca marca prebieha informačná kampaň ohľadom darovania 2% z daní.

Sami máte v obci možnosť vidieť, že peniažky boli a aj budú účelne využívané v prospech Vás všetkých.

Finančný príspevok:

Na účet OZ Hiadlovčan, môžete kedykoľvek prispieť akoukoľvek sumou.

č. účtu: 1114140006/1111 UniCredit Bank Slovakia

Kontaktné info:

Telefón: 0915 068 311, 0908 349 744

email: hiadlovcan@zoznam.sk

korešpondenčná adresa: Obecný úrad Hiadľ, Hiadľ 68, 976 61 Hiadľ

IČO: 42002397

DIČ: 2023199882

č. účtu: 1114140006/1111 UniCredit Bank Slovakia

Plánované akcie OZ Hiadlovčan na rok 2012

„Začiatky bývajú ťažké“, alebo „Dobré veci sa ťažko rodia“.

Takýmto mottom by sme chceli spropagovať akcie, ktoré máme v pláne, ktoré by sme radi pre Vás zrealizovali a pri niektorých budeme pokračovať už ďalším ročníkom. O tých ťažkých začiatkoch preto, lebo nie vždy sa všetko na začiatku podarí na 100%, ale vždy nám ide v prvom rade o to, aby sa deti zabavili a strávili čas účelovo a prospešne. O každej akcii Vás budeme informovať bližšie a konkrétne vždy v aspoň týždňovom predstihu.

Dental Alarm – o čistení zubkov, nielen pre deti.

„Najšikovnejší zo šikovných“ - Superkvíz spojený so súťažou zručnosti a s Pizzou pre všetkých čo sa do súťaže nielen zapoja, ale prídu aj povzbudzovať.

Veľkonočné tvorivé dielne - všetko o veľkonočnom zdobení.

Vedecká hračka - v roku 2012 2 razy, všetko zo sveta hračiek trochu inak.

Strelecké preteky - na ihrisku

Jánska vatra - Za hrbčekom alebo na ihrisku

Deň (alebo noc) bláznov – v Kultúrnom dome alebo v ZŠsMŠ budú deti aj spať

Mikuláš 2012 – keďže čert bol nemilosrdne odhalený a deti mu už potom robili zle, zavolá si starosta druhého čerta – OZAJSTNÉHO ! a máte po chlebe deti... :-)

Detická burza hračiek – obchodníci sem sa.

Majáles – ani diska ani ples, spravíme si Majáles.

Vážení občan obce Hiadel,

Už takmer 10 rokov triedime a separujeme odpad. Kvôli zachovaniu našej prírody a aj pre našich potomkov je to momentálne jedno z riešení, ktorým k tomu môžeme veľkou mierou aj my sami prispieť.

Pre zaujímavosť pridávam zopár čísiel, ktoré Vás ako „tvorcov“ odpadu môžu zaujímať.

V roku 2010 sme vyprodukovali spolu **141,43** ton odpadov, ktoré sú uskladnené na skládkach, resp. sa stali surovinou pre ďalších spracovateľov. V prepočte na jedného obyvateľa je to cca **0,28 t**.

Z tohto čísla sa na odpade v roku 2011 najväčšou časťou podieľajú::

komunálny odpad:	109,26 t	železo a kovy:	2,64 t
odpady zo stavieb:	19,51 t	papier:	0,95 t
PET fľaše a ostatné plasty:	3,11 t	sklo:	3,79 t

Poplatky za odvoz, spracovanie, triedenie a uskladnenie komunálneho odpadu zabezpečeného prostredníctvom OÚ Hiadel, tvorili v roku 2011 sumu **14,980,05 EUR**.

Občania obce sa na tejto sume podieľali cca **59 %**, t.j. sumou **8.862,26 EUR**. V tejto sume je zahrnutých aj príjem za zber železa, kovov a elektroodpadov vo výške **419,76 EUR**

Pre zaujímavosť 1 t uskladnenia komunálneho odpadu stojí obec cca **44 EUR**.

V roku 2011 nám stúpila produkcia komunálneho odpadu na úroveň o cca **40 t** viac ako bolo obvyklé po minulé roky. To ešte nehovoriac o odpadoch, ktoré tu nie sú zahrnuté a ktoré sa nám podarilo zlikvidovať v rámci možností, bez dosahu na obecný rozpočet a životné prostredie. Mám na mysli najmä konáre stromov, lístie, rámy z okien, dverí, textilu apod., ktoré by nám uvedené číslo určite o dosť zodvihli. Väčšina z odpadu, ktorý presahoval bežný priemer po minulé roky, pochádzal z miestneho vodného toku Vážna. Je to odpad, ktorý ste videli na jar popri ceste smerom do Hiadla naukladaný vo vreciach popri brehu a popri ceste. Keďže sa jednalo o odpad, ktorý sa nedal už žiadnym spôsobom separovať bolo potrebné ho umiestniť na skládku. Okrem projektu, ktorý stál cca 35.000 EUR a financovali ho viacmenej LESY SR v spolupráci s ÚPSVaR, musela obec vynaložiť za odvoz a uskladnenie tohto odpadu o zhruba **4.000 EUR** viac, ako bolo bežné po minulé roky. Za týchto 4.000 EUR, sme mohli vymeniť časť okien na budove ZŠ s MŠ, alebo akýmkoľvek iným spôsobom skrásliť a zveľadiť čokoľvek v obci, v ktorej žijeme a bývame.

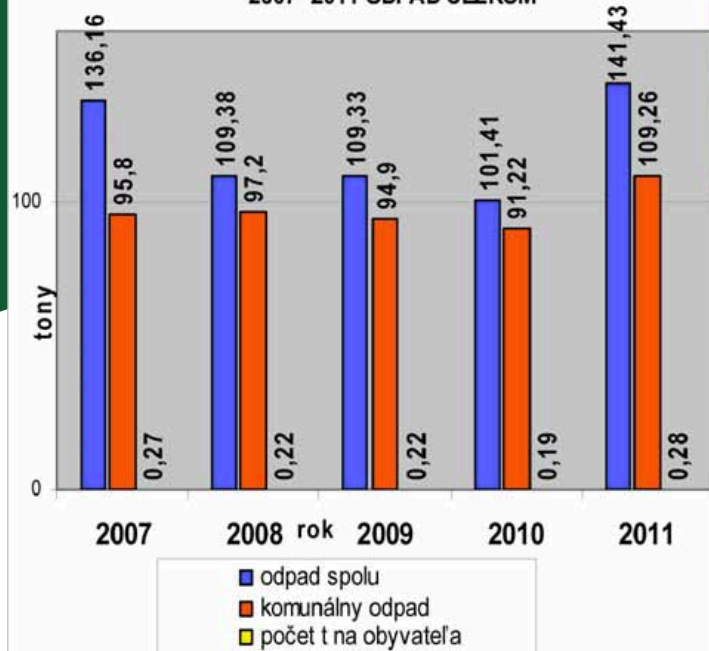
Podmienky na zber akéhokoľvek druhu odpadu v roku 2012 sú vytvorené v miere vyššej, ako je bežný štandard a aj správne načasované. Preto Vás opätovne prosím, neznečisťujte si okolie spôsobom, ktorý Vám nie je vlastný. V prípade že niekoho vidíte znečisťovať okolie, slušne ho upozorníte, aby tak nerobil. Predsa každý z nás sa cíti oveľa lepšie v prostredí, ktoré je čisté, neznečistené, na každom kroku nie sú skládky a odpadky a návštevníci našej obce budú môcť povedať, že krajšiu a čistejšiu prírodu ako v Hiadli nikde nevideli.

Cieľ, ktorý som si stanovil a ku ktorému som sa snažil motivovať aj Vás – obyvateľov tejto obce sme bohužiaľ nespĺnili. Klesnúť s komunálnym odpadom pod číslo **85** ton by chcelo ešte vyššiu motiváciu. Motivovať sa dá aj peniazmi, ale v prvom rade by malo ísť nám všetkým o to, aby sme mali čisté prostredie bez odpadkov. Ako úsmevná, ale poučná pre Vás všetkých, by mala znieť príhoda o chlapcovi, ktorý chodí ku mne na modelársky krúžok. Ten svoju mamu upozornil a poučil o tom, že keď bude viac separovať smeti, tak im na krúžok kúpim viac modelov na lepenie a skladanie.☺ Áno je to o tom, čím viacej budeme separovať, tým viacej nám v obci ostane na iné veci.

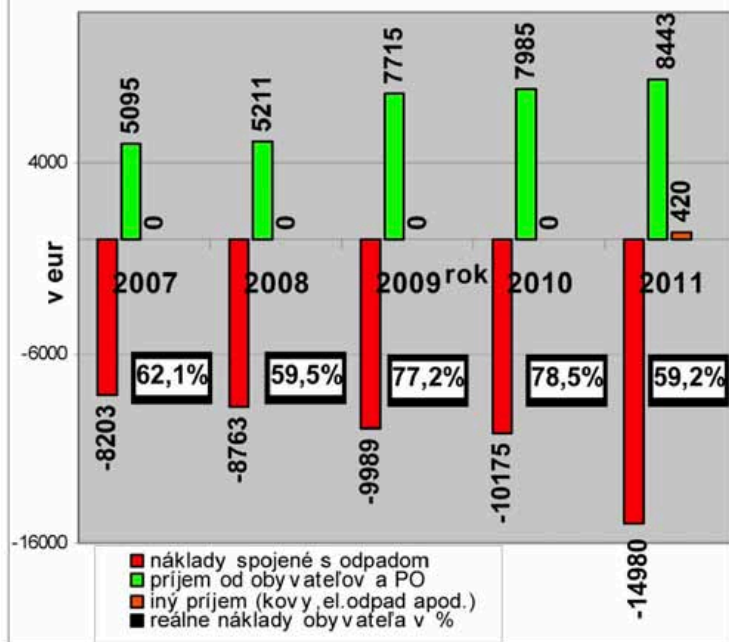
V ďalšom prinášam infografiku o odpadoch v obci Hiadel za rok 2011.

Ondrej Snopko
starosta obce Hiadel

Produkcia odpadu v obci Hiadeľ v rokoch
2007- 2011 ODPAD CELKOM

PRÍJMY a VÝDAJE ZA ODVOZ A ULOŽENIE
ODPADOV V OBCI HIADEĽ v € 2007- 2011

Produkcia odpadu v obci Hiadeľ v rokoch 2007- 2011

PODĽA DRUHU ODPADU

